Chandler for Kethya layout by Michel.qxd 5/22/2009 9:21 AM Page 1

ដេវិឌ ឆាណ្ឌល័រ

(David Chandler)

ប្រវត្តិសាស្ត្រខ្មែរ

បកប្រែពីភាសាអង់គ្លេសដោយ
ជិន ចន្ទា, ប្រាក់ សុណ្ណារ៉ា, ម៉ម វណ្ណារី, សេង សោត ។

A History of Cambodia

Translated from English by CHIN Channa, MAM Vannary, PRAK Sonnara, SENG Sot.

Chandler for Kethya layout by Michel.qxd 5/22/2009 9:21 AM Page 3

សារបណ្ណ

កថាមុខ ៧

កំណត់សម្គាល់នៃក្រុមអ្នកផ្ទៀងផ្ទាត់ ០

១. សេចក្ដីផ្ដើម ១១

២. ដើមដំបូងនៃប្រវត្តិសាស្ត្រខ្មែរ ២១

ឥណ្ឌាភាវូបនីយកម្ម (ការទទួលអារ្យធម៌ឥណ្ឌា), ២៣

«ហ៊្វូណន», ២៦

ការគ្រប់គ្រង និងសង្គមខ្មែរក្នុងសម័យដើម, ៣៤

៣. រាជាធិបតេយ្យនិងសង្គម នៅសម័យអង្គរ ៤១

ប្រភពស្ដីពីប្រវត្តិសាស្ត្រអង្គរ, ៤១

ព្រះបាទ ជយវរ្ម័ន ទី ២ និង ការស្ថាបនាអង្គរ, ៤៤

ព្រះបាទ យសោវរ្ម័ន និងស្ដេចស្នងរាជ្យបន្ត, ៤៦

រាជាធិបតេយ្យនៅសម័យអង្គរ, ៥៦

ប្រាសាទអង្គរវត្ត, ៦០

៤. ព្រះបាទ ជយវរ្ម័ន ទី ៧ និងវិបត្តិក្នុងសតវត្សរ៍ទី ១៣ ៦៥

ព្រះបាទ ជយវរ្ម័ន ទី ៧ និងរបបរាជាធិបតេយ្យបែបពុទ្ធសាសនា, ៦៦

ប្រាសាទទាំងឡាយដែលព្រះបាទ ជយវរ្ម័ន ទី ៧ បានទ្រង់ស្ថាបនា, ៧២

ពុទ្ធសាសនាថេរវាទ និងវិបត្តិនៅគ្រិស្តសតវត្សរ៍ទី ១៣, ៧៨

កំណត់ហេតុរបស់លោក ជីវ តាក្វាន់ អំពីអង្គរក្នុង គ.ស. ១២៩៦-១២៩៧, ៨២

៥. ប្រទេសកម្ពុជាសម័យក្រោយអង្គរ ៨៩

ការផ្លាស់រាជធានីពីអង្គរមកភ្នំពេញ, ៨៩

ប្រទេសកម្ពុជានៅគ្រិស្តសតវត្សរ៍ទី ១៥ និងទី ១៦, ៩៤

គុណតម្លៃនិងគុណសម្បត្តិ នៅប្រទេសកម្ពុជា ក្នុងសតវត្សរ៍ទី ១៧, ១០៣

ការជ្រៀតជ្រែករបស់យួននិងសៀម, ១០៩

សេចក្ដីសន្និដ្ឋាន, ១១២

៦. រដ្ឋ សង្គម និងទំនាក់ទំនងជាមួយបរទេស ពីឆ្នាំ ១៧៩៤ ដល់ ១៨៤៨ ១១៥

សង្គមនិងសេដ្ឋកិច្ច, ១១៦

មេកម្លាំងនិងការគ្រប់គ្រង, ១២០

ពួកឧកញ៉ា, ១២៤

ទំនាក់ទំនងរបស់ប្រទេសកម្ពុជាជាមួយប្រទេសយួននិងសៀម, ១៣០

៧. វិបត្តិនៅសតវត្សរ៍ទី ១៩ ១៣៧

ការដាក់ការត្រួតត្រារបស់យួន, ១៣៨

ការធ្វើឲ្យប្រទេសកម្ពុជាក្លាយជាយួន (ឆ្នាំ ១៨៣៥-១៨៤០), ១៤៦

ប្រទេសកម្ពុជាទទួលបានឯករាជ្យមកវិញ, ១៥៦

៨. ដំណាក់កាលដំបូងនៃអាណាព្យាបាលបារាំងសែស ១៦១

ការដាក់ «ប្រូតិកតូរ៉ាត់» (អាណាព្យាបាល) បារាំងសែសលើប្រទេសកម្ពុជា, ១៦៣
ការរឹតបន្តឹងនៃអាណានិគមកិច្ចបារាំងសែស, ១៦៧
ដើមរជ្ជកាលនៃព្រះបាទសម្តេចព្រះ ស៊ីសុវត្ថិ, ១៧៣

៩. ការតបតរបស់ខ្មែរចំពោះបារាំងសែស ពីឆ្នាំ ១៩១៦ ដល់ ១៩៤៥ — ១៧៩
ហេតុការណ៍នៃឆ្នាំ ១៩១៦, ១៧៩
ឃាតកម្មលើរូបលោករ៉េស៊ីដង់ បារដេស, ១៨៣
ការគ្រប់គ្រងនៃអាផ្វាធរអាណានិគម និងបុព្វសម័យជាតិនិយម, ១៨៦
ឥទ្ធិពលនៃសង្គ្រាមលោកលើកទី ២, ១៩៣
ការកើនឡើងនៃគំនិតជាតិនិយម និងការវិលត្រឡប់មកវិញរបស់បារាំងសែស, ១៩៩

១០. ការទទួលបានឯករាជ្យ — ២០៣
កំណើតនៃគណៈបក្សនយោបាយនានា, ២០៤
ការកើនឡើងនៃក្រុមឆ្វេងនិយម, ២០៩
ព្រះបាទសម្តេចព្រះ នរោត្តម សីហនុ និងការសម្រេចបានឯករាជ្យ, ២១៦

១១. ពីសម័យឯករាជ្យដល់សម័យសង្គ្រាមរវាងគ្នាឯង — ២២៥
ការបោះឆ្នោតជ្រើសរើសរដ្ឋសភា, ២២៥
នយោបាយរបស់សម្តេចព្រះ សីហនុ, ២៣១
ការប្រឆាំងនឹងសម្តេចព្រះ សីហនុ, ២៣៣
ការដឹកនាំរបស់សម្តេចព្រះ សីហនុ៖ តារាងដែលប្រកបដោយតុល្យភាព, ២៣៥
កំលុងឆ្នាំចុងក្រោយនៃសម័យសម្តេចព្រះ សីហនុ, ២៣៧
រដ្ឋប្រហារឆ្នាំ ១៩៧០, ២៤១
ការធ្លាក់ទ្រុឌទ្រោមសន្សឹមៗ នៃសាធារណរដ្ឋខ្មែរ, ២៤៣

១២. បដិវត្តន៍នៅប្រទេសកម្ពុជា — ២៤៧
កម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យកាន់អំណាចក្នុងឆ្នាំ ១៩៧៥-១៩៧៦, ២៥០
ផែនការបួនឆ្នាំ, ២៥២
វិបត្តិក្នុងជួរបក្ស, ២៥៥
ការប្រយុទ្ធនឹងវៀតណាម, ២៥៩
កម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យដួលរលំ, ២៦១

១៣. ប្រទេសកម្ពុជាតាំងពីឆ្នាំ ១៩៧៩ — ២៦៧
សាធារណរដ្ឋប្រជាមានិតកម្ពុជា នៅដំណាក់កាលដំបូង, ២៦៨
ក្រុមប្រឆាំងនឹងសាធារណរដ្ឋប្រជាមានិតកម្ពុជា, ២៧២
ការដកកងទ័ពវៀតណាម, ២៧៧
សម័យអ៊ុនតាក់ និងសម័យក្រោយអ៊ុនតាក់, ២៨០
អវសានរបស់ខ្មែរក្រហម, ២៨៤
ពលប្រហារនៅឆ្នាំ ១៩៩៧, ២៨៥
សេចក្តីសន្និដ្ឋាន, ២៨៧

កំណត់ចំណាំ — ២៩៣
ជំពូកទី ១, ២៩៣

Chandler for Kethya layout by Michel.qxd 5/22/2009 9:21 AM Page 5

ជំពូកទី ២, ២៩៤
ជំពូកទី ៣, ២៩៩
ជំពូកទី ៤, ៣០៦
ជំពូកទី ៥, ៣១០
ជំពូកទី ៦, ៣១៦
ជំពូកទី ៧, ៣១៩
ជំពូកទី ៨, ៣២៣
ជំពូកទី ៩, ៣២៦
ជំពូកទី ១០, ៣៣១
ជំពូកទី ១១, ៣៣៥
ជំពូកទី ១២, ៣៣៧
ជំពូកទី ១៣, ៣៤១

Chandler for Kethya layout by Michel.qxd 5/22/2009 9:21 AM Page 7

កថាមុខ

ប្រទេសកម្ពុជាជាប្រទេសមួយដែលមានប្រវត្តិសាស្ត្រដ៏យូរអង្វែង ប្រកបដោយមោទនភាព ជាទីចាប់ចិត្តផ្ចិតអារម្មណ៍យ៉ាងក្រៃលែង ។ ដោយហេតុនេះ ខ្ញុំបាទមានសេចក្តីសោមនស្សជាពន់ប្រមាណក្នុងការសរសេរពាក្យពីរបីម៉ាត់នេះ ដើម្បីណែនាំអំពីសៀវភៅ **ប្រវត្តិសាស្ត្រខ្មែរ** *ជាភាសាខ្មែរ ដែលបានបកប្រែចេញមកពីភាសាអង់គ្លេស ។*

ខ្ញុំបាទសូមថ្លែងអំណរគុណដ៏ជ្រាលជ្រៅឥតគណនា ចំពោះអ្នកទាំងឡាយ ដែលបានជួយជ្រោមជ្រែង ដើម្បីឲ្យគម្រោងការនេះឈានមកដល់សេចក្តីសម្រេចបាន ។ បណ្ឌិត ហ្វីលីព្ព ប៉ីកាំ (Philippe Peycam) *ក្នុងនាមជានាយកនៃមជ្ឈមណ្ឌលខេមរសិក្សា បានផ្តើមគម្រោងការនេះនៅក្នុងឆ្នាំ ២០០១ ហើយបានស្វែងរកប្រាក់មូលនិធិពីមូលនិធិ វ៉ាន់វ៉េវ៉ឺរ៉ឹន* (van Waveren) *នៅក្រុងញូយ៉ក ។ ក្រោយមក ស្ថានឯកអគ្គរដ្ឋទូតនៃសហរដ្ឋអាមេរិកប្រចាំក្រុងភ្នំពេញ ក៏បានមេត្តាផ្តល់ប្រាក់ឧបត្ថម្ភបន្ថែមមកទៀត ។*

គម្រោងការនេះក៏បានទទួលការជួយជ្រោមជ្រែងយ៉ាងកក់ក្តៅពីអ្នកស្រីបណ្ឌិត ឡូអ៊ីស ដឺ ម៉េនីល (Lois de Menil) *និងពីសំណាក់សមាជិកដទៃទៀតនៃក្រុមប្រឹក្សាភិបាលរបស់មជ្ឈមណ្ឌលខេមរសិក្សាផងដែរ ។*

អ្នកស្រី គ្រីស្ទាន ឡាឡុងដ៍ (Christiane Lalonde) *ក្នុងតួនាទីជាអ្នកបោះពុម្ពផ្សាយសៀវភៅនេះ បានចូលរួមក្នុងគម្រោងការនេះចាប់តាំងពីពេលដំបូង ហើយបាននាំមកនូវខន្តី ឆន្ទៈដ៏មុតមាំ និងជំនាញរបស់អ្នកស្រី ដើម្បីដឹកនាំគម្រោងការនេះឲ្យបានឈានមកដល់ត្រើយ ។*

បណ្ឌិត បេង ហុង សុជាតិ ខេមរ៉ូ និងលោក ហេង សំណាង ជាអ្នកធ្វើការបកប្រែព្រាងដំបូង ។ ចំពោះអត្ថបទបកប្រែទីបញ្ចប់ ខ្ញុំបាទសូមថ្លែងអំណរគុណដល់លោក ជិន ចន្ទា លោក ប្រាក់ សុណ្ណារ៉ា កញ្ញា ម៉ម វណ្ណារី និងលោក សេង សោត ។ ខ្ញុំបាទក៏សូមថ្លែងអំណរគុណដ៏ជ្រាលជ្រៅដល់ឯកឧត្តម ខៀវ កាញារីទ្ធ និងឯកឧត្តម សំ ស៊ីដារ៉ាវិន ដែលបានជួយអានឡើងវិញនូវជំពូកខ្លះៗ ។

ក្រៅពីវិស័យហិរញ្ញវត្ថុ ពីវិស័យបច្ចេកទេស និងក្រៅពីការបកប្រែ, សៀវភៅ **ប្រវត្តិសាស្ត្រខ្មែរ** *ជាភាសាខ្មែរ មិនអាចចេញជារូបរាងបានឡើយ បើសិនណាជាគ្មានការចូលរួមចំណែកដ៏អស់ពីកម្លាំងកាយ និង កម្លាំងចិត្តពីសំណាក់បណ្ឌិត មីស្ហែល ប៉ុទ្ធី អង់តែល្ម និងលោក ថាច់ ដែត ដែលបានអានផ្ទៀងផ្ទាត់ជាច្រើនលើកច្រើនសា ព្រមទាំងបានសរសេរឡើងវិញនូវអត្ថបទបកប្រែទាំងអស់ និងពិនិត្យមើលឯកសារយោង តាំងពីដើមដល់ចប់យ៉ាងប្រិតប្រៀប និងហ្មត់ចត់បំផុតនោះ ។*

ខ្ញុំបាទបានផ្តោតអារម្មណ៍ទៅលើប្រទេសកម្ពុជាមុនដំបូងបំផុតនៅឆ្នាំ ១៩៥៨ ។ ចាប់តាំងពីពេលនោះមក ខ្ញុំបាទបានជំពាក់គុណគ្រូសាស្ត្រាចារ្យ និស្សិត និងសហសេវិក ជាច្រើនរូប ព្រមទាំងមិត្តភក្តិខ្មែរទាំងប៉ុន្មាន ដែលបានធ្វើឲ្យខ្ញុំបាទកើតមានទស្សនៈផ្ទាល់ខ្លួនអំពីអតីតកាលនៃប្រទេសកម្ពុជា ។ និយាយរួម លោកទាំងអស់នោះ ក៏បានចូលរួមមួយផ្នែកធំដោយឥតរៀបរាប់បាន ក្នុងការជួយធ្វើឲ្យសៀវភៅនេះបានសម្រេចជាស្ថាពរ ។

ដេវិឌ ឆាណ្ឌលរ័

Chandler for Kethya layout by Michel.qxd 5/22/2009 9:21 AM Page 8

Chandler for Kethya layout by Michel.qxd 5/22/2009 9:21 AM Page 9

កំណត់សម្គាល់នៃក្រុមអ្នកផ្ទៀងផ្ទាត់

ទោះបីជាសៀវភៅដែលប្រិយមិត្តអ្នកអានកំពុងកាន់នៅដៃ ជាលទ្ធផលនៃការខិតខំបកប្រែជាច្រើនដងច្រើនសា និងទោះជាមានការផ្ទៀងផ្ទាត់ដ៏ហ្មត់ចត់យ៉ាងណាក៏ដោយ ក៏គង់មានសេសសល់នូវកំហុស និងការឆ្គាំឆ្គងពុំខាន ។ យើងខ្ញុំបានខំប្រឹងប្រែងអានឯកសារទាំងឡាយណា ដែលពាក់ព័ន្ធទៅនឹងប្រវត្តិសាស្ត្រខ្មែរ ដូចជា ព្រះរាជពង្សាវតារខ្មែរ ឬសៀវភៅប្រវត្តិសាស្ត្រសរសេរជាភាសាខ្មែរ ជាដើម ដើម្បីស្វែងរកនូវពាក្យពេចន៍ដែលគេធ្លាប់ប្រើតាមសម័យកាល ឬក៏ឈ្មោះរបស់បុគ្គល ។ល។ តែគួរឲ្យស្តាយ ដោយមានការដកស្រង់ខ្លះដែលយើងរកអត្ថបទដើមពុំឃើញ ឬអត្ថបទដើមនោះត្រូវបាត់បង់ទៅហើយ ធ្វើឲ្យពេលខ្លះយើងខ្ញុំត្រូវតែបកប្រែសាជាថ្មីវិញពីភាសាអង់គ្លេសមកភាសាខ្មែរ ដែលជាភាសានៃឯកសារដើម ។ រីឯការដកស្រង់ពីបទនិពន្ធជាភាសាថៃ ឬភាសាវៀតណាម យើងខ្ញុំក៏រកអត្ថបទដើមពុំបានដែរ ដូច្នេះត្រូវបកប្រែពីភាសាអង់គ្លេសវិញ ។

ម្យ៉ាងទៀត ក្នុងអត្ថបទដើមជាភាសាអង់គ្លេសនោះ ពោរពេញទៅដោយប្រយោគវែងអន្លាយ ដែលប្រមូលផ្តុំនូវព័ត៌មានផ្សេងៗ គ្នាជាច្រើន នាំឲ្យមានការឆ្គាំឆ្គងនិងការភ្ញាំងភ្ញាត់ជាច្រើនក្នុងប្រយោគទាំងនេះនៅពេលប្រែជាភាសាខ្មែរ ហើយអាចធ្វើឲ្យអ្នកអានពិបាកនឹងយល់ទៅបានផង ។ បើយើងខ្ញុំប្រែសម្រួលឲ្យពីរោះពីសា ងាយអាន ងាយយល់នោះពុំបាន គឺដោយសារការខ្វះខាតនូវសមត្ថភាពនិងពេលវេលា តែយើងខ្ញុំបានខិតខំប្រឹងប្រែងអស់ពីសមត្ថភាព ដើម្បីកុំឲ្យមានការបកប្រែខុសន័យដើម ។

មានរឿងមួយដែលអាចធ្វើឲ្យប្រិយមិត្តអ្នកអាន មានការងឿងឆ្ងល់ គឺការប្រើនាមជាតិសាសន៍ ។ នៅក្នុងសៀវភៅនេះ យើងខ្ញុំបានខំព្យាយាមប្រើពាក្យទាំងនោះឲ្យត្រូវតាមកាលសម័យ ។ ឧទាហរណ៍ នៅក្នុងពង្សាវតារនិងក្នុងអត្ថបទដទៃទៀត ដែលសរសេរក្នុងគ្រិស្តសតវត្សរ៍ទី ១៩ ដើមសតវត្សរ៍ទី ២០ និងសតវត្សរ៍មុនៗ ដែរ ជនជាតិដែលរស់នៅខាងកើត និងជនជាតិដែលរស់នៅខាងលិចនៃប្រទេសកម្ពុជា មានឈ្មោះថា យួន និងសៀម ពុំដែលឃើញមានប្រើឈ្មោះថា វៀតណាមនិងថៃឡើយ ខុសពីសម័យបច្ចុប្បន្ន ពីព្រោះនៅយុគសម័យទាំងនោះ ប្រទេសទាំងពីរនេះពុំទាន់មានឈ្មោះដូច្នេះឡើយ ។ សូមប្រិយមិត្តអ្នកអានមេត្តាយល់ថា ឈ្មោះជនជាតិ ដូចជា «សៀម» «យួន» «ខ្មែរ» «លាវ» «ចាម» «ជ្វា» ។ល។ ក្នុងសៀវភៅនេះ ជាពាក្យធម្មតា គឺពុំមានន័យល្អឬអាក្រក់ទេ ហើយក៏ពុំមានអត្ថន័យទ្រគោះ ឬមើលងាយឡើយ ។

បើនិយាយពីជនជាតិថៃមុនសតវត្សរ៍ទី ២០ នោះនឹងសំដៅទៅលើបណ្តាជនជាតិទាំងឡាយដែលនិយាយភាសានៅក្នុងអំបូរភាសាថៃ ដូចជា សៀម លាវ ថៃឈៀងហ្មៃ ថៃលឺ ពួកថៃនៅប្រទេសចិន ។ល។

ឧទាហរណ៍មួយទៀត សម្តេចព្រះមហាសុមេធាធិបតី ហួត តាត ដែលជាព្រះសង្ឃរាជគណៈមហានិកាយកាលពី គ.ស. ១៩៦៩ ដល់ គ.ស. ១៩៧៥, កាលលោកនៅជាព្រះគ្រូសង្ឃវិជ្ជានៅឡើយ លោកបានធ្វើដំណើរទៅពិនិត្យវត្តខ្មែរក្នុងខេត្តកូសាំងស៊ីន (កម្ពុជាក្រោម) ហើយលោកបានរាយការណ៍ពីការធ្វើដំណើរនេះនៅក្នុងទស្សនាវដ្តី **កម្ពុជសុរិយា** លេខ ៨ ដល់លេខ ១០ ពី គ.ស. ១៩២៨

Chandler for Kethya layout by Michel.qxd 5/22/2009 9:21 AM Page 10

ដល់ គ.ស. ១៩២៩ ។ លោកបានហៅជនជាតិភាគច្រើននៅភូមិភាគកូសាំងស៊ីនថា យួនៗ ។ ម្យ៉ាង លោកជាពុទ្ធសាសនិកជនដ៏ខ្ជាប់ខ្ជួនមួយរូប ពុំមាននរណាអាចសង្ស័យបានឡើយថា លោកពុំមែនជាអ្នកប្រកាន់ពូជសាសន៍ ស្អប់ពួកបរទេស, ម្យ៉ាងទៀត លោកក៏ពុំអាចប្រើឈ្មោះដទៃទៀតបានឡើយ ពីព្រោះពាក្យថា យៀកណាម ឬ វៀតណាម មិនទាន់មានប្រើនៅទសវត្សរ៍ឆ្នាំ ១៩២០ ទាល់តែសោះ ។ ដូច្នេះ នៅក្នុងសៀវភៅនេះ ពាក្យថា យួន យៀកណាម និងវៀតណាម មានប្រើទៅតាមកាលសម័យទាំងឡាយដែលមានរៀបរាប់ក្នុងជំពូកទាំងប៉ុន្មាននេះ ។ បើប្រើពាក្យខុសកាលសម័យ នេះពុំសមនឹងអត្ថបទប្រកបដោយខ្លឹមសារជាវិទ្យាសាស្ត្រនោះឡើយ ។

សៀវភៅនេះជាសៀវភៅសរុប បានសង្ខេបរយៈពេលអស់ ២០០០ ឆ្នាំ ជាពេលដ៏យូរអង្វែង ។ ហេតុដូច្នេះហើយ អ្នកនិពន្ធពុំអាចរៀបរាប់ពីហេតុការណ៍ទាំងអស់ ឬពីរដ្ឋកាលទាំងអស់បាននោះឡើយ ។ ប្រសិនបើប្រិយមិត្តអ្នកអាន មានចំណាប់អារម្មណ៍ចំពោះប្រវត្តិសាស្ត្រនៃប្រទេសកម្ពុជា ឬចំពោះយុគសម័យណាមួយ សូមមេត្តារកចំណងជើងនៃឯកសារយោងក្នុងកំណត់ចំណាំនៅខាងចុងសៀវភៅនេះ ។ បើប្រិយមិត្តអ្នកអាន ចង់ក្រេបជញ្ជក់នូវខ្លឹមសារជាខេមរភាសា សូមអានពង្សាវតារ និងរបាក្សត្រ ដែលមានចារលើសាស្ត្រា (ឬដែលគេបានបោះពុម្ពផ្សាយ) ឬអានសៀវភៅប្រវត្តិសាស្ត្រជាភាសាខ្មែរ ដូចជា **ប្រវត្តិសាស្ត្រខ្មែរ ភាគ ១ (ពីដើមដល់ការបោះបង់ក្រុងអង្គរ)** *និង* **ប្រវត្តិសាស្ត្រខ្មែរ ភាគ ២ (ពីការកសាងរាជធានីចតុមុខដល់ចុងរជ្ជកាលព្រះបាទ ស៊ីសុវត្ថិ មុនីវង្ស)** *និពន្ធដោយលោក ត្រឹង ងា បោះពុម្ពនៅភ្នំពេញក្នុង គ.ស. ១៩៧៣-១៩៧៤ ។ល។*

នៅទីបំផុតនេះ យើងខ្ញុំសូមអភ័យទោសដល់អស់លោកអ្នក ចំពោះការខុសឆ្គងនិងការភ្លាំងភ្លាត់ទាំងឡាយ ហើយយើងខ្ញុំសង្ឃឹមថា នឹងកែលម្អសៀវភៅនេះឲ្យបានកាន់តែល្អប្រសើរឡើងក្នុងការបោះពុម្ពគ្រាក្រោយៗ ៕